

УДК 316.7

В. Г. БОГУСЛАВСЬКА, Ж. С. СВИРЕНКО

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Стаття присвячена проблемі розвитку національної культури і інформаційного буму кінця XX – початку XXI століття. Зроблено спробу проаналізувати традиції та їх роль в житті суспільства, а також показати місце інформаційної культури в світовому просторі. Розглядається значення окремих національних культур в історичному процесі розвитку всесвітньої глобальної культури.

культура, мистецтво, катарсис, цінність культури, традиції, цивілізація, інформаційна культура

Культура завжди об'єднує людські спільноти. У давні часи різномовні племена при укладенні мирної угоди виконували ритуальний танець, який об'єднував їх своїм ритмом. Упродовж XVIII і до початку XX ст., коли політики поділили Італію на дрібні держави, графства та князівства, єдиним, що об'єднало неаполітанців, римлян, ломбардців і допомагало їм бути єдиною нацією, була культура. У сучасному світі культура прокладає шляхи до взаємопорозуміння народів, це інструмент мирного співіснування та співтовариства.

Завдяки їй формуються почуття, думки і дії людей. Тоді як інші форми суспільної свідомості мають частковий характер (мораль формує моральні норми, політика – політичні погляди, філософія – світогляд, освіта і наука готують спеціаліста, мистецтво впливає на розуміння реального життя, культура діє на особистість комплексно, одночасно на розум, серце і почуття, тобто істотно впливає на духовний стан людини.

Ще стародавні греки стверджували, що культура облагороджує та очищує людину від усілякої скверни. Аристотель ввів в естетику категорію «катарсис» – очищення засобами «подібних афектів» (почуттів) [1]. Показуючи героїв, які пройшли випробування, твори мистецтва (культури) змушують людину співпереживати, брати за взірці їхні кращі риси, збагачуючи цим її внутрішній світ. У процесі сприйняття людина дістає можливість зняти внутрішню напруженість, хвилювання і стреси, що породжуються реальним життям, і компенсувати психологічну монотонність щоденного буття. Все це впливає на внутрішню гармонію особистості, зберігає і відновлює її психічну рівновагу. Крім того, це розширює реальний життєвий досвід і суттєво впливає на ціннісні установки людини.

Найголовніша цінність культури, безумовно, це людина і її оточення (нація). Теоретики культури вважають, що лише культурний націоналізм може об'єднати народ і вивести його на політичний рівень об'єднання нації. Це вже культурний процес, який не може бути однорідним для всіх держав. Адже кожне суспільство останні 500–700 років чітко детерміноване, кожна соціальна група утворює, виробляє і трансформує культурно-мистецькі досягнення як свої, так і сусідів, при цьому враховуючи регіональні та національні особливості. Як правило, народи з більш низьким соціальним рівнем консервативніше зберігають культурну спадщину, а «вищі» – більшою мірою сприйнятливі до досягнень цивілізаційного процесу [3]. Цивілізація ніколи не може бути локальним явищем, вона завжди поширюється на досить значні території. Як приклад розглянемо західну і східну. Кожна з них адаптувала цілу низку націй і держав, включила їх у свій культурний процес. Особливо це помітно на сповідванні світових релігій: уся Європа – це переважно християнський світ, азійський континент – світ ісламу; відповідно вони мають різні культурні домінанти.

Останні півтора століття років гаряче дебатовалось питання стосовно двох культур; на політичному рівні протиставлялися класові групи, стверджувався антагонізм між ними, доводилось, що кожна з них творить свою культуру, але час усе ставить на свої місця. Вихідці з панівного класу: П. Могіла, Б. Хмельницький, П. Кулім, М. Гоголь, Леся Українка – були представниками своєї нації; відповідно

© В. Г. Богуславська, Ж. С. Свиренко, 2013

всі здобуті знання вони максимально застосували практично на своїй землі, адаптуючи чужі набутки до своїх потреб.

Україна має своєрідну територію; вона розміщується між двома великими суперечностями – східним і західним, а отже, поєднує особливості як одного, так і іншого.

Наприкінці ХХ ст. Україна дістала можливість стати державою. 1991 року відбулася класична революція; змінились влада, лад. На щастя, революційний перехід від однієї соціально-економічної формації до іншої відбувся без кровопролиття. До влади прийшли нові люди.

Багаторічна заборона пропаганди культури Заходу на пострадянському просторі спричинила інтерес до неї. Коли ця культура прийшла до нас, ейфорія всездозволеності «змела» моральні кордони. В Україну широким потоком полилося все ницісне. Змінилася культурна домінанта, економічний чинник почав переважати над етичним, «дешева» інформація почала витисняти високе мистецтво, активізувалася психологічна обробка молоді через засоби маскультури [5].

Після ейфорії перших років творення держави починають вироблятися передумови напрацювання конструктивних моделей визначення себе у світі економіки, виробничих відносин, культурно-мистецькому процесі. Останній завжди довготривалий. Вже сьогодні спостерігаються деякі ознаки його поліпшення. Критично переглядається минуле, серйозні вчені працюють над моделями реального втілення національного «Я», щоб народ України, відчувши свою єдність, внутрішній зв'язок, вагомість історичного характеру, традиції, увів їх у свою свідомість, загартував волю і завдяки цьому утвердився серед інших народів.

Підводячи перші підсумки, можна підкреслити, що історія нашої цивілізації орієнтовно налічує близько 10 тис. років, змінилося близько 170 поколінь. Тому, як ми бачимо, відбулися не такі вже й великі зміни у психології самої людини, лише вдосконалився виробничий процес, завдяки чому вивільнилось багато часу, який люди почали витратити на задоволення своїх морально-естетичних запитів. ХХ ст. – епоха індустріалізації та гуманізації суспільства. Гуманізм утверджує міць і свободу творчого духу, уособлює елітарність, визначає загальний рівень розвитку суспільства та суспільних відносин. Універсальність сучасного гуманізму полягає в тому, що він проголошує право кожної людини на життя, свободу та матеріальне забезпечення і, таким чином, переходить з елітарної якості у демократичну.

ХХ ст. кардинально змінило культурний світ людини, інформаційний бум доходить до кожного незалежно від місця проживання, соціально-культурологічних можливостей засобів масової інформації паперових, а з розповсюдженням комп'ютерних технологій світ стає єдиною оселею землян. На практиці реалізується теорія інформаційного простору японського соціолога Є. Масуді, яка спочатку уявлялася фантастичною, а тепер стає реальною. Він проголошував, що людство, яке об'єднується єдиною інформаційною мережею, буде виробляти єдину мету; при використанні комп'ютерних знань прискорить технологічно-виробничий процес. Завдяки цьому виникне інформаційна культура, яка активізує виробничу і наукову діяльність. У цій сфері має бути зацікавлено 50 % працездатного населення, що визначить і матеріальне забезпечення культури [2].

Дійсно, деякі країни зуміли поєднати високі досягнення техногенного розвитку і зберегти національні форми. Це насамперед Японія, техногенна цивілізація знайшла компроміс з особливостями психологічного складу японців. Шанобливе ставлення один до одного, колективістська культура японців позначились на демократизації відносин, трудовій діяльності. Їх провідне гасло – «всі разом і всі однакові». Кожен не вважає ганебним працювати разом з усіма незалежно від соціального статусу.

Національні культури в поєднанні з ринковими відносинами чудово уживаються також у Швеції, Франції, Канаді, Австралії, Великій Британії та ін. Вони є базою для розвитку економіки, орієнтованої на найновіші наукові досягнення у виробництві.

ВИСНОВКИ

Виходячи з розвитку світової цивілізації, можна стверджувати: значення національних культур, в разі і української, з кожним днем стає актуальнішим, набирає рис реалізованого об'єкта, коли кожна національна культура, ураховуючи свою специфіку, робить свій внесок у становлення загальнолюдської культури.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Рабинович, Е. Г. «Безвредная радость»: О трагическом катарсисе у Аристотеля [Текст] / Е. Г. Рабинович // Из истории античной науки и философии / Отв. ред. И. Д. Рожанский. – М. : Наука, 1991. – С. 103–113.

2. Масуда, Ё. Информационное общество как постиндустриальное общество [Текст] / Ё. Масуда. – М. : Наука, 1980. – 103 с.
3. Теорія та історія світової і української культури [Текст] : Конспект лекцій / Уклад. В. Г. Богуславська. – М.: Київ : ДонДАБА, 2003. – 297 с.
4. Человек вчера и сегодня [Текст] / под ред. М. С. Киселева. – М. : ИФРАН, 2008. – 263 с.
5. Щербина, В. М. Образи інформаційного суспільства: Соціологічний вимір культури [Текст] / В. М. Щербина. – К. : «ТОВ Агентство "Україна"», 2005. – 245 с.

Получено 05.02.2013

В. Г. БОГУСЛАВСКАЯ, Ж. С. СВИРЕНКО
РАЗВИТИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ
Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

Статья посвящена проблеме развития национальной культуры и информационного бума конца XX – начала XXI столетия. Сделана попытка проанализировать традиции и их роль в жизни общества, а также показать место информационной культуры в мировом пространстве. Рассматривается значение отдельных национальных культур в историческом процессе развития всемирной глобальной культуры.
культура, искусство, катарсис, ценность культуры, традиции, цивилизация, информационная культура

VALENTINA BOGUSLAVSKAYA, ZHANNA SVIRENKO
NATIONAL CULTURE DEVELOPMENT IN THE MODERN SOCIETY
Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

The article deals with the problem of national culture development and informational boom in the late XX – early XXI centuries. There has been made an attempt to analyze the traditions and their role in the society life and to show the informational culture place in the world. The value of individual national cultures in the historical process of the development of the world wide culture have been studied.
culture, art, catharsis, value of art, traditions, civilization, information culture

Богуславська Валентина Григорівна – к. іст. н., доцент кафедри історії та філософії Донбаської національної академії будівництва і архітектури. Наукові інтереси: історія соціології, соціологія молоді, питання національної культури в світовому просторі.

Свиренко Жанна Сергіївна – к. педагог. наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики та етнології Донбаської національної академії будівництва і архітектури. Наукові інтереси: історія гуманістичного виховання, педагогіка вищої освіти, проблеми розвитку національної культури.

Богуславская Валентина Григорьевна – к. ист. н., доцент кафедры истории и философии Донбасской национальной академии строительства и архитектуры. Научные интересы: история социологии, социология молодежи, вопросы национальной культуры в мировом пространстве.

Свиренко Жанна Сергеевна – к. педагог. наук, доцент кафедры прикладной лингвистики и этнологии Донбасской национальной академии строительства и архитектуры. Научные интересы: история гуманистического воспитания, педагогика высшего образования, проблемы развития национальной культуры.

Valentina Boguslavskaya – PhD in history, Associate Professor, History and Philosophy Department, Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture. Scientific interests: history of sociology, sociology of youth, the questions of national culture in the world space.

Zhanna Svirenko – PhD of pedagogical Sciences, Associate Professor, Applied Linguistics and Ethnology Department, Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture. Scientific interests: history of humanistic education, higher education pedagogy; interest in problems of the national culture development.